

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M. Antonij Maioragij|| Orationes|| Et Praefa-||tiones

Majoragio, Marcantonio

Monasterii VWestphal., 1599

VD16 ZV 10313

IX. Luti encomium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68843)

LVTI ENCO- MIVM.

ORATIO IX.

PLurimis in rebus imperita multitudinis & vulgari-
rum hominum ignorantiam, ac mentis cecitate
tem licet intueri, Quirites, qui tam precipiti ac tem-
rario in rebus ferè omnibus iudicio vtuntur, & cogi-
tationes suas ita distrabi patiuntur, vt ea sapissime
tuperent, quæ maxime laudanda esse videantur, con-
traq; sepe numero mirifice probent, quæ plurimum
sent improbanda. Quotus enim quisq; reperitur, qui
saluberrimis potius, quam iucundissimis cibus dele-
tur? aut qui malit cum abstinentia sanus esse, quam
cum intemperantia semper agrotare? Similis est etiam
anim opinionum ratio: Trahitur sua quisque cogitatio
no, eaq; laudat, quæ putat esse magnifica, vituperatq;
contraria: sed pauci admodum rerum naturas veri-
perspiciunt, & ad id tantum omnes, quod in presentia
vtile esse videtur, toto impetu rapiuntur, cetera, quæ
sunt à sensibus remota, non ita diligenter considerant.
Quamobrem cum falsis opinionibus tantopere fallan-
tur homines, nulla repente spernenda est oratio, quæ
vulgi sit opinioni contraria: quamuis enim initio pro-
pter insolentiam absurda esse videatur, tamen exito

plerunque utilissimo atque iucundissimo concluditur. Sed vobis adhortatione mea nihil opus esse intelligo, quos iam erectos omnes, cum hilaritate quadam expectare video, quid hac noua atque admirabili causa de Luto, hoc est, de re, quemadmodum fortasse vos existimatis, tam humili atque abiecta, dicturus accesserim. Hoc enim ita natura comparatum est, ut insignis semper nouitas mortaliū animos erigat, atque excitet; quae sitalis est, ut eos audita commouere possit, affectos aut summa iucunditate, aut ingenti tristitia derelinquit. Ac mihi quidem, Quirites, hoc vnum erit in hac oratione studium, ut quaecumque dixerō, non solum iucunda, sed etiam admiranda vobis esse videantur. Quod si quis mihi Deus vestram ad me audiendum beneuolentiam conciliarit, efficiam profecto, ut intelligatis, nihil esse luto nobilius, nihil preciosius, nihil utilius, nihil denique magis necessarium: modo quam opinionem iam vestris mentibus comprehendistis, eam si ratio conuellet ac labefactabit, si denique veritas extorquebit, libenti & equo animo remittatis. Tunc certe praecleara illa quorundam hominum ingenia, negligentia nomine condemnanda esse iudicabitis, qui cum eloquentia sua genus humanum ab hoc tanto errore liberare possent, ne rem adeo preciosam & excellentem aspernaretur, maluerint in nugis quibusdam puerilibus, & mulibus fabulis otium suum frustra consumere, dum alius quartanam febrim, alius caluitium, alius muscam, alius itē aliquid ridiculum laudat. Quin etiam nouissime (si Dijs placet) inuentus est, qui stultitiam & scarabeum laudat, & qui asinum

num ad astra laudibus euehere conatus sit Quae postea
 quam in vulgus disseminat a fuerunt encomia; Super
 est (inquit vir quidam è populo) vt lutum etiam lauda
 tur. Quam ego vocem cum audiuissem, qui iam antea
 sapius luti virtutes animo reputaueram; addidisset
 vir ille: Fortasse veriùs hoc posset, & magis iure lau
 dari: statim hominis solertiam exosculatus sum, & i
 us sententiam magnopere comprobavi. Quorsum
 enim quis ingenium aut dicendi facultatem ostente
 vbi non opus esse videatur? Ibi sunt eloquentia viri
 expromenda, vbi vel innocentes ab iniqua crimina
 tione liberentur, vel ab hominum mentibus falsa opi
 niones resellantur, qua magnam humano generi per
 niciam atque ingemes calamitates apportare saepe
 merentur; quemadmodum apud Platorem Socrate
 tes sapientissimè differit. Quae meratio potissimum
 hanc causam impulit, vt haec quae iam penitus infusa
 & inueteravit in animis hominum opinio, si fieri po
 test, euellatur, & iam tandem intelligant homines
 quod in omni seculorum memoria semper antea lauda
 rit, nihil vniuerso caeli ambitu contineri, quod vtilitate
 atq; excellentia Lutum antecedit. Quod quamuis
 incredibile primo aspectu esse videatur, tamen cum
 rationes meas diligentius audieritis, vos ipsi sponte
 vestra verissimum esse non dubitabitis confiteri. Primum
 igitur mihi videtur de nobili atq; excelsa Luti genere
 deinde de praestantia, tandem de vtilitate esse dicen
 dum. Genus est enim eiusmodi, quod antiquitate
 nobilitate, quacumq; in terris gignuntur, antecellit. In
 quo declarando, si fortasse paulò altiùs exorsus, repe
 tere

tere memoriam antiquitatis visus fuero, ignoscite Quirites: hoc enim ipsius rei magnitudo postulat, quae me breuiter orationem perstringere non sinit. Antequam caeli rotunda conuersio fieret, cum nondum esset humanum genus procreatum, neque vlla adhuc in terris essent animantes, non herbae, non frutices, non arbores, nulla denique rerum earum, quae à terra nascuntur, species ac forma.

Vnus erat toto natura vultus in orbe,

Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles.

Ouid. 1.
metam.

Horum quatuor omnia gignentium corporum, terra, aqua, aëris, ignis, natura permixta erat, neque vnum ab altero dignosci poterat, cum tamen maxima esset inter ea discordia. Siquidem

Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,

Ibid.

Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Donec ratio Dei sempiterna propter incredibilem sapientiam suam agnouit, quam excellentium rerum esset in eis naturis materia, si prob. artifex accessisset. Itaque cum ipse Deus probitate maximè prestaret, naturas illas, non tranquillas & quietas, sed immoderatè agitatas & fluitantes assumpsit, easque ex inordinatis in ordinem adduxit. Hoc enim iudicabat esse præstantius.

Et superiorem igni locum tribuit, quia leuissimum omnium esse videbat: proximum aëri, tertium aquae, quartum & vltimum in medio totius mundi, quod grauius omnia deferrentur, terra tradidit, vbi cuiusque generis, vel inanimi, vel animantis, vel muti, vel loquentis origo est, vbi vita, vbi interitus, vbi ex alio in illud assidua vicissitudo atque mutatio. Nam ex terra gignuntur omnia,

omnia, rursusque in eam omnia recidunt; atque ita frequenter immutata, corrupta, deinde rursus generata, vicissitudine quadam aeternitatem obtinent. Hoc mihi forte succlamet aliquis, cui haec, quae commemorare, diphthera, quod aiunt, Saturnique rebus antiquiora videantur: Quid ista tam obsoleta tamque rancida profunt ad Lurivui laudes, & genus celebrandum? Iam profecto intelligetis, Quirites, non hac sine maxima causa me tam ex alto repetisse. Hanc enim quam nos terram, & rerum omnium parentem ac procreatricem appellamus, cui locus omnium honorificentissimus in medio datus est; quae nos gignit, alia ac sustinet, quae denique non tantum hominum, sed etiam immortalium Deorum domicilium gratissimum est, nihil aliud quam Lutum, & totius caeli reliquarumque omnium elementorum purgamentum esse, perspicuum est. Nam cum constituisset Deus, bonis omnibus explere mundum, mali nihil admiscere, quod ad naturam pateretur; in medio totius, locum praestantissimum, ubi generatio fieret, elegit, quod facile & caelum ipsum, & reliqua natura dimittere semina sua, detractionesque confecti & consumti alimenti possent. Hac de causa factum est, ut quaecunque gravia sunt & solida, natura ipsius instinctu atque impetu medium mundi locum petant; neque quicquam omnino gravitate praeditum potest alibi, quam in medio, consistere; quoniam semper ex vi naturae premitur, quod grave est: quis autem est, qui nesciat, lutum esse gravissimum, ideoque necessario fieri, ut in medio mundi locum perpetuo consistat? Quod cum terra proprium sit, re-

ro com

rè concludi potest, terram nihil aliud esse, quàm lutum. Ignoscite, Quirites, si vobis numium videor agere philosophicè. Nam in hoc vno rei cardo vertitur, unde lutum generari putemus, aut quid ipsum esse statuamus: quod si rectè semel intellectum fuerit, cetera deinde omnia facillima videbuntur. Sed ad rem redeamus. Cum igitur in loco maximè omnium honorifico, hoc est, ἐν τῷ μέσῳ, ut aiunt Philosophi, terra sit, cetera autem omnia circumsistant. & eam quasi custodia gratia muniant; & quicquid habent purgamenti atque fecis, in eam procreandi causa demittant: nemini dubium esse potest, quin aut tota, aut saltem ex maxima parte terra reliquorum corporum purgamentum atque lutum sit. Sed ne fortasse nobis idem quod Sophistis accidat, qui solent ex ijs, quæ probabilia videntur, neque sunt, argumenta sua concludere: querenda est ex grauisimis auctoribus Luti definitio, quæ nihil aliud est, quàm inuoluta rei, atque obscura natura explicatio. Sic enim facillè, quod querimus, Luti genus inueniemus. Quis autem post homines natos fuit vnquam Platone grauior? quis intelligentior? quis sapientior? Equidem huius ego singulis verbis, centum aliorum testimonia digne comparari posse, non existimo. Is igitur optimus definiendi magister in Theæteto, sub eius persona, quem semper grauissimum introducit, hoc est, Socratis, Lutum ita definiuit: γῆ ὑγρῶ πορὰ θῆσα πηλὸς δὲ εἶναι. Lutum, inquit, terra est humore permixta. Iam igitur Luti præclarissimū genus inuenimus, hoc est, terram & humorem, ut humor Luti pater sit, terra verò mater. Quis autè adeò rerum

Arist. 4.
Top. ca. 5.

ignorans est, quis tam imperitus, tam rudis, quin intelligat, quanta terra sit & humoris excellentia? Nam humor ille est, quem post conditum orbem Deus Opt. Max. rerum omnium generationi praefecit, ut sine eius auctoritate nihil quicquam omnino gigneretur, quem nos tantum ijs, quae à terra nascuntur, sed etiam sempiternis illis ignibus, quae sidera vocamus, alimentum praestare voluit. Persuasum enim habent plerique Philosophi, Solem, Lunam, ceterasque Stellas omnes humore pasci. Quid, quod tanta est humoris excellentia, ut per eum solum Dei iurare soleant, & emiratum habere magnopere caueant? quippe qui praeclearè intelligant, quanta sit eius apud summum Deum auctoritas, cui tanta sit administratio demandata, ut omnia gignat atque nutriat. Hac de causa sapientissimus vir Thales Milesius, humorem rerum omnium parentem esse pronunciauit. Quid autem de terra dicam? quam non tantum hominum, sed etiam Deorum matrem esse dicunt. Itaque plurima telluris apud sapientes illos veteres dicata fuisse templa legimus, eamque inter summos Deos fuisse cultam & honoratam. Sed mihi nequaquam omnes humoris & terrae laudes commemoranda sunt, quae sunt prope innumerabiles atque infinitae, neque vobis, ut opinor, ignota. Satis est, hoc tempore docuisse, natum esse bellum ab ijs parentibus, qui omnium praestantissimi atque excellentissimi esse videantur. Hoc se genere, hoc sanguine procreatum esse lutum gloriatur. Nunc etiam etiam praestantiam atque excellentiam videamus. Quae tanta est, ut non modo parentibus suis, humoris

terti

terra non cedat: sed eos etiam longo interuallo superet. Quamuis enim, ut iam antea diximus, humor generationi praesit, & sine eius auctoritate nihil gignatur: tamen nihil ei sua potestas proderit, nisi terra commixtus locum procreet, vnde postea nascantur omnia. Quis enim non intelligit, nihil inueniri posse, quod non ex luto generetur? Deme lutum ex hac admirabili mundi machina, non iam erit id, quod prouerbio dicitur, ver ex anno tollere, sed idem, quod solem extinguere, aut Deos e caelo diripere. Quid enim fiet? quid nascetur? quid procreabitur? quis non omnia videt statim interitura? Nam vnde genus hominum? vnde tot animantium terrestrium, aquatilium, volucrum genera? vnde tot arborum forma? tot herbarum species? tam varij flores? tot iucundi fructus? tot frumenta? tot segetes? An non omnia primo vitam, deinde etiam viuendi facultatem Luto acceptam ferunt? Nam sit tandem omnia, quemadmodum Philosophi docent, in idem abeunt, ex quo prius constituta fuerant, & quotidie videmus, quicquid interit, in lutum conuerti: profecto lutum rerum omnium principium esse necesse est, de quo sane, nisi plane in Physicis (ut ait Cicero) plumbei sumus, dubitare non possumus. Quis enim nescit illud in scholis ab omnibus Philosophis tantopere iactatum & celebratum theorema, quod ab Aristotele summo naturae interprete sumserunt, vniuscuiusque rei interitum atque corruptelam, alterius esse ortum, ac generationem? At q₃ in hoc quidem, cum in alijs plerisque rebus mirandum in modum dissentiant, & penè inter se digla-

Tuf. Quest
lib. 1.
Lib. 1. de
ortu & int.
Contex. 17

dientur Philosophi, mirum quàm conueniant, vt nullus vnquam aliter sensisse videatur. Omnem autem alicuius rei corruptionem à nobis Lutum appellari, nemo est, quin intelligat, ex quo cum omnia gigni Philosophi dicant: idem est, ac si clarissima voce predicarent, rerum omnium parentum esse Lutum. Qui ad hac contra dici potest? Non nos contortis fallaciter argumentis aut falsis conclusionibus hac tam vera colligimus: sed ab ipsa natura rationes nostras accipimus; ipsa nobis hac argumenta suppeditat; ipsa nobis manus inicit, & paulum consistere iubet, atque hac diligentius explanare: cupit hunc errorem ex hominum mentibus radicitus euellere, cupit eximia Luti virtutes omnibus notas ac planas fieri: vt tandem aliquando desinant homines ei maledicere, parentemque rerum omnium & auctorem suspiciant & reuerentur. Quemadmodum igitur figulus ex argilla vasa sua format & effingit: ita natura illa melior, quem Deum vocamus, ad omnium rerum creationem luto semper vtitur. Itaque vir optimus ac sanctissimus Agapetus, ad Iustinianum Imperatorem scribens, admonet, vt ne quis maiorum nobilitate gloriatur, quoniam nulla est in ortu differentia: Omnes enim, inquit, tam qui Reges sunt & Imperatores, quàm qui humili & obscuro loco nati sunt, eundem primum parentem, lutum habent. Sed quid maiorum testimonijs opus est, cum nobis ipsa varietas Sacris in literis aperte dicat, & clara voce testetur, ex luto fuisse homines primo conformatos? Quod idem de hominibus potissimum scriptum est, non quòd ipsi

Genes. 2.

foli sint ex Luto procreati, sed ne quisquam parentem suum posset ignorare. Quod etiam Homerus, omnis Philosophia pater, intellexisse mihi videtur, grauis-
 mus & sapientissimus auctor, à quo, ceu fonte perenni, quicquid in omni doctrina eximium est, emanauit, qui cum in Iliade sua Menelaum Grecorum ignauiam increpantem refert, quod cum Hectore singulos ad certamen prouocante nemo congregi auderet, his verbis usus est:

Iliad. 7.

Ἄλλ' ἔμῃς μὲν πᾶσι τὸ ὕδωρ καὶ γαῖνα γένοιο θε.

Optat enim vt intereant, atq; ided precatur, vt in humorem & terram conuertantur, hoc est, in idem dissoluantur, ex quo prius constituti fuerant. Sic enim a-
 cutissimus Philosophus Alexander Aphrodiseus Homeri sententiam interpretatur: Ex terra (inquit) & humore gignuntur omnia, & in terram atq; humorem omnia dissoluuntur. Quod etiam sensit Epicharnus Siculus, cum dixit: ἀπὸ τῆς γαῖης καὶ τοῦ ὕδατος πάντα γίνονται. Denique etiam Aristoteles in Rhet. indicat olim eos, qui seruos se profiteri vellent, terram & aquam domino tradere solitos, tanquam omnium rerum iure sese abdicantes. Quae cum ita sint, iam profecto, Quirites, perspicuum est, quàm magnus exorandi Luti campus nobis apertus sit, quàm amplè, quàm grauitè, quàm copiosè luti laudes exequi possimus. Cum enim, vt omnes eruditi censent, ex terra atque humore, quicquid est vbiq; preciosum, quicquid eximium, quicquid vtile, generetur, cumque (quod caput est) etiam nos ipsi, cum ceteris animantibus, ex eadem terra atque humore fingamur, terra verò hu-

Lib. 1.
Probl. 77.Plutar. in
Consol. ad
Apollon.
Lib. 2. citā-
te Erasmo
in Adagio:
Aqua &
terra red-
damini.

hu-

humore permista lutum sit, vt ex Platonis auctoritate paulò antè demonstrauius: quod ingenium inueniri tam sublime potest, quæ lingua tam volubilis, quæ dicendi copia tam præcellens, quæ minimam earum laudum partem, quibus lutum dignissimum est, recensere commemorando possit? Etenim, si magnum quidam assecuti videntur, qui rem aliquam præciosam, vt argentum, aut aurum, aut aliquid eiusmodi satis egregiè laudarint, si difficilissimam esse fatentur omnes, oratione res honestas atque laudabiles posse vincere, quid tandem in Luto laudando, quod vnum omnia complexum est, quanta difficultas existimanda est? Si quis enim eius præstantiam animo diligentissimè voluat, is nimirum intelliget, maius esse quiddam, non modò quàm homines opimentur, sed etiam quàm cuiusquam eloquentia capere possit, perfectè Lutum exornare velle, tantoque esse difficilius, idem rectè laudare, quantò rebus omnibus præciosis & præstantibus antecellit. Hic non Isocratis iucunditate, non Lyssi subtilitate, non Hyperidis acumine, non Aeschini sonitu, non Demosthenis vi, sed diuina quadam potius opus esset eloquentia, quæ nunquam antehac audita, nunquam nata, nunquam excogitata fuisset. Non enim hac in oratione sic nobis agendum, vt in reliquis exornationibus agi solet: maiore quadam ingenij sublimitate, vberiore dicendi facultate, grauior modo vtendum est. Solent enim reliquis in rebus exornandis Oratores semper aliquam adhibere contentionem atque comparationem, vt rem eam, quam laudant, alterâ, quæ tamen egregia sit, longè præstantior

rem esse demonstrent : qua rerum inter se collatione plurimum florere atq; enitescere solet oratio. Sed quid est ex omnibus rebus, quae caelo continentur, tam eximium, tam excellens, tam rarum, quod si Luto comparatur, non statim vilissimum atque abiectissimum esse videatur? Ponite ante oculos quicquid ubique preciosum est, ponite argentum, aurum, gemmas, margaritas: quid? an non in mentem vobis venit, unde haec omnia nata sint? Nonne pauld ante docuimus, ex luto, quaecunque in terris nascuntur, omnia procreari? Haec omnia, quae tantopere mirantur homines, quae magis, quam propriam vitam amant, quae diligentissimè custodiunt, pecunia, thesauri, diuitiae, facultates, qui rectè reputat, lutum planè esse intelligit. Quàm igitur absurdum fuerit, si quis vnum aliquem terrae fructum è luto natum velit ipsi rerum omnium parenti Luto comparare? Proh Deum atque hominum fidem! quis adhuc de Luti praestantia dubitare potest? quis non illud ad astra tollat? quis non diuinis laudibus effert? cum intelligat, è luto tot egregios viros, tot Reges & Imperatores, tot ingenia praestantissima, tot sapientes, tot philosophos esse profectos. Quid? an non tot egregia substructiones, tot oppida clarissima, tot nobilissima ciuitates, iacerent prorsus omnes, neque earum extarent vestigia, nisi lutum prius extitisset? Quid, vt minima commemorem, tot herbarum genera, depellendis corporum morbis utilissima? quid frumenta? quid glandiferas ac fructuosas arbores? an non in lucem omnes lutum edit? Quot animantium genera? quàm pulchra? quàm varia? quae natura

tura

tura totius varietas? quot hominum species? Hac omnia Lutum edit, fouet, exhilarat. O mortaliū genus ingratiſſimum! O detestabilem perfidiam! O mentem penitus execrandam! Ergo quod te procreat, quod nutrit, quod educat, quod omnem iucunditatem affert, id tu negligis? conculcas? aspernaris? Sine quo ne vnā quidem diem vitam agere potes, id a te non aliter atque rem abiectiſſimam reſcis? Quod tibi lucis huius atque vitæ causa est, id apud te commorari non ſinis? Quod omne tibi commodum, omnem voluptatem præſtat, id abigis, expellis, exterminas? Proh Dī immortales! non intelligitis homines, cum lutum contemnitis, vos quidquid in terris bonum eſt contemnere? non intelligitis, parentem veſtrum vos negligere, cum lutum negligitis? non venit in mentem, quæ veſtra fuerit creatio? vnde nati ſitis? ex qua materia conditi? Formauit, inquit Moſes, Deus hominem ex limo terræ. Vide quantum ſite Lutum præſtantius, quantum ipſe luto ſis inferior. Quid ſuprà lutum criſta tollis? quid exeris cornua? quid ſuperbis? Ex limo terræ creatus es. Ecquid hoc intelligis? ecquid conſideras? ecquid genitorem tuum agnoſcis? Quid aliud eſt, ex limo terræ, quàm ex purgamento luti, cum initio docuerimus, terram ipſam eſſe Lutum? Iam tuum, homo ſuperbiſſime, parentem agnoſce: non aspernare, cuius ex genere procreatus es: reuerere, quod tibi viuendi causa fuit. Si te ipſum aliquid exiſtimas, ſi rerum generationem honeſtam eſſe tibi perſuades, ſi quid in orbe terrarum vtile atque honeſtum eſſe credis, cur non id vtiliſſimum eſt
honestum

Gencl. 2.

hoc estissimum esse, à quo nata sint omnia, confiteris?
 Nati sunt homines è luto, nata pecudes, nata arbores,
 nata frumenta, natum denique quicquid in terris in-
 uenitur. Et quisquam dubitabit, id esse preciosissimum
 dicere, à quo sunt omnia quæ preciosa sunt! De luto su-
 mus, in luto viuimus, à luto nascimur, in lutum conuer-
 temur. Itaque nihil à scarabeis in hac parte differi-
 mus, & tamen excellentiam Luti non agnoscimus.
 imò tanquam rem immundissimam repudiamus. Cur?
 quia falsa trahimur opinione, neque recta animi ra-
 tione res despinimus. At ceteras res amplectimur: au-
 rum, vestes, frumenta, pecunias, & id genus cetera,
 magna cum diligentia conseruamus: qua de causa?
 quia presentem videmus vtilitatem: sed vnde sint hæc
 omnia, quæ tantopere diligimus, nemo considerat.
 Quid illud est, quod in arca centum clauibus clausum,
 tam accuratè seruas? Lutum. Quid est, quod in
 horreis tuis studiosissimè congregas? Lutum. Quid
 in apothecis & dolijs tam cupidè custodis? Lu-
 tum. In summa, quicquid amas, quicquid ample-
 cteris, quicquid obseruas, quo factus es, quo vestiris,
 quo pasceris, Lutum est. I nunc, & illud improba, quo
 carere nullo modo possis, nisi planè velis ex hac vita
 demigrare. Nam in te quidem nihil est Luto præstan-
 tius, præter animum generi humano Deorum mune-
 re datum: qui si bonus fuerit, atq; omni virtutum ge-
 nere cumulatus, non dubium, quin diuinus sit, & fe-
 lix ac beatus, hinc autem malus & sceleribus imbutus,
 non solum Luto est inferior, sed etiam rerum infi-
 marum omnium vilissimus & abiectissimus. Reliqua
 omnia

omnia

omnia mutantur, & vicissitudine quadam orientur
 & intereunt, eamque mutationem & vicissitudinem
 omnem lutum efficit, quod & Philosophorum aucto-
 ritate, & Physicaratione, & diuina etiam Scriptura
 testimonio facile comprobatur. Quare iam profecto
 Ad videtis, Quirites, quem mihi aditum ad Luti lau-
 des patefecerim, quam patentem campum habeam,
 in quo plurimum exultare possit oratio: sed mihi singu-
 latim omnia complecti, nec animus est, nec, si esset, ego
 par essem oneri sustinendo. Nam si quis perfectè
 Lutum exornare voluerit, cum per singula, quae in or-
 be terrarum laudabilia reperiuntur, ire necesse est
 quam rem, quis, nisi planè sit insanus, prestare se posse
 commodè speret? Itaque licet ea, quae Luto constant,
 maxima laude digna esse videantur: tamen ne nimis
 longa sumatur oratio, praetermittere omnia con-
 stitui. Sed mehercle certò scio, vos intelligere, Qui-
 rites, quantum ex Luti laudibus absciderim. Possem
 enim argentum & aurum celebrare, possem vniones
 gemmas, quicquid vbique putatur esse preciosum, pos-
 sem ipsos homines, omne genus animantium, possem
 herbas, segetes, arbores, omnia denique possem
 encomio Luti nominare: cum omnia, quemadmodum
 antea diximus, ex eo promanarint: sed me repre-
 mam, malo enim vt veram aliquam Luti laudem
 me desideretis, quam falsam, affectam esse existi-
 tis. Quare Lutum ipsum per se solum consideremus, cuius
 ius tam eximia virtus est, vt Deum etiam immortalem
 ad sese plurimum amandum alliciat. Sed ne forte
 rasse vestrum aliquis hoc esse maledictum aut conu-
 cium

eium in Deum arbitretur, quod ab eo lutum vehementer amari dixerim; eius opinioni mihi satisfaciendum esse iudico; cum ut omnes vos ab hoc errore liberem, tum ut etiam hac occasione Luti virtutes, quæ iam in obliuionem planè concesserant, tandem aliquando magis atque magis eminere atque apparere incipiant. Verum ad ea, quæ dicturus sum, reficite quasito animos vestros, Quirites; noua quædam, & ante hunc diem inaudita proferre in lucem molior; sed mihi vestro erecto atque attento animo opus est: si quid enim attentionis fortè remiseritis, nullo modo fieri poterit, ut hæc, quæ iam aggredior dicere, mysteria intelligatis. Nam pro Deum atque hominum fidem! non in mentem vobis venit, quanta res, & quanti ponderis agatur? Agitur de summa Luti existimatione; id autem eiusmodi est, ut nihil omnino dici grauius, aut excogitari possit. Cum enim omnes ferè mortales immeritisimo Lutum odio prosequantur; quamuis paucissimi sint, qui, quo sit in illud animo Deus, intelligant; quid futurum putatis, si semel in animis hominū hæc opinio prorsus insederit, Lutum à Deo non diligi? Quis enim illud eximium esse credat, quod Deus amare non videatur? Quis non potius id vile & abiectum putet, quod à Deo reprobetur? Quod si certissimis argumentis, Lutum & à Deo diligi, & cæteris omnibus rebus, quæ in terris creatæ sunt, anteponi docuero; quid erit causæ, cur non etiam nos id omnium rerum excellentissimum iudicemus? Iam igitur vos illud mirificum vestrae mentis acumen intendite, ego rem ipsam aggredior. Principio cum à Luto discessum est,

M

nihil

nihil in terris homine præstantius inueniri, nemo est
 qui dubitet. Quin etiam illud omnes boni constent
 hominem ex omnibus animantibus à Deo plurimum
 amari. Quod etiam ipsa nos ratio credere penè cogit.
 Videmus enim quæcunque in terris gignuntur, ad
 sum hominum omnia creari, videmus etiam ac semper
 Dei prouidentiam in hominibus adiuuandis et
 custodiendis semper excubare. Non ignoramus, à Deo
 proprium Filium, ut ab erroribus homines & ab aë-
 nis supplicijs liberaret, è cælo demissum, & vinculis ac
 verberibus, atque omni supplicio excruciatum, ac ne-
 catum fuisse. sed innumerabilia Dei sunt erga homi-
 nes summi amoris indicia: cum præsertim etiam ad
 imaginem & similitudinem suam, ut Sacra litera tes-
 tatur, eos creare voluerit, & rationis atque conse-
 lii participes effecerit. Videamus igitur, ex qua ma-
 teria Deus hoc animal, sui simile, ratione præditum,
 prouidum, sagax, acutum, multiplex, memor, plu-
 num consilij, quod maria, terras, cælum mente ac
 que cogitatione complectitur; quod vnum ex tot ani-
 mantium generibus, sibi ratione ac sapientia socium
 assumpsit; videamus (inquam) ex qua Deus hoc ani-
 mal materia sinxerit. Credibile est, præstantissi-
 mum omnium animal ex ea materia, qua Deo maxime
 grata esset, conformatum fuisse. Quid igitur animam
 Sacra litera? unde formatum hominem ab initio
 commemorant? non ex argento, quod ab omnibus
 preciosum estimatur, non ex auro, quod plurimi ho-
 mines maiore, quàm Deum ipsum, amore prosequun-
 tur; non ex smaragdibus, vnionibus, chrysolithis,
 aut

aut alijs id genus lapillis, qui preciosissimi creduntur: sed ex limo terra, hoc est, è Luti flore. Quid amplius postulatis? Obsecro vos, Quirites, hoc Dei factum vobiscum diligentius perpendite: tum facilius statuetis, quanta luti sit excellentia. Deus optimus maximus, qui pro summa sua sapientia, rerum omnium naturas, etiam antequam eas crearet, optimè nouerat, qui faciliè, quid cuique præstet, & exquisitissimè discernit; cum simile sibi, & ratione ac lege socium vellet animal procreare, lutum ex omnibus rebus potissimum elegit, ex quo formaret eum animantem, quem ceteris omnibus præficere statuerat. Cuius rei quid aliud in causa fuisse dicemus, præter mirificam quandam Luti præstantiam, qua Deum etiam ipsum ad sese amandum allexerit? Veniant nunc irrisores huius orationis, & illud sanctissimi vatis atque Regis Dauidis interpretentur: De stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Quid est quaeso, quòd de stercore pauperem erigit? quid est, quòd eum cū principibus suis collocat? nisi quòd luto summopere delectatur, & eos plurimum diligit, quos omni studio curaquè lutum obseruare videt? Quid hoc loco mihi respondebitis, ô luti Vituperatores? Huc quaeso mecum in arenam descendite: conferte pedem, vibrare tela, promite vestram illam maledicam orationem. Quid præliantes, vt aiunt, à muro iudicatis? cur infixò iaculo, Parthorum more fugitis? cur in portu spernitis tempestatem? Facile est accusare, nullo defendete; facile vituperare nullo contradicente. Huc adeste, si quid est in pectore

Psal. 112.

roboris, & in me, Luto patrocinate, criminationes
 vestras exponite. Efficiam profecto, vt intelligatis
 longè aliud esse, contra veritatem ipsa, presente, dis-
 serere, quàm ad ventos verba facere, & innocenti
 nulla causa, nulla ratione maledicere. Cur enim obse-
 cro Lutum improbatis? quo crimine damnatis? cui cul-
 pa Lutum affine iudicatis? Tacent, & ora pallor al-
 bus occupat. Proh Dii immortales, tantà ne quen-
 quam mentis caligine circumfundi! tantis erroribus
 excacari! vt quod in primis Deus diligit, id audeat
 improbare: quod prestantissimum esse Deus censet,
 id existimet esse vilissimum. Malum est, boni viri iu-
 dicio non acquiescere, peius est, amici verum condema-
 nare iudicium, pessimum verò, parentis sui sententiam
 optimam non admittere. Quid dicam, quantum ter-
 dem scelus existimandum sit, immortalis Dei iudici-
 um vituperare? Sed iam querelarum satis. Id quod
 institimus persequamur. Non enim in hac re solum
 amorem suum erga Lutum Deus indicauit, sed in alijs
 etiam quàm plurimis, quas hoc tempore singulas enu-
 merare non necesse est. Vnum etiam aut alterum
 erga Lutum diuina beneuolentia signum commemo-
 rabo, deinde ad alia vertam orationem meam. Iam
 plurima Dei filius (vt in sacris Historijs legimus) ad-
 miranda sue diuinitatis indicia dederat, & quotidie
 magis erga homines incredibilem amorem ostende-
 bat, dum alios Dæmonibus oppressos liberaret, alios
 iam vita functos à mortuis excitaret, surdis auditum,
 mutis locutionem, aegrotis integram valetudinem red-
 deret, sed illud etiam restare videbatur, vt in homi-
 num

num parentem Lutum, aliquod benevolentia sua signum ostenderet. Ecce autem cum per quandam regionem iter faceret, hominem ab ipso natali die caecum reperit, quem cum vidisset, venisse tempus existimans, ut eundem se esse ostenderet, qui mundi initio genus humanum ex luto formauerat, & ut Luti praestantiam omnibus notam faceret: quid fecit? expuit in terram, & proprijs manibus lutum composuit, atque eo luto caeci illius oculos perunxit, quo facto, confestim ille nunquam antea gustatum videndi sensum accepit. Quis igitur non intelligit, omnium hominum conservatorem Christum hoc suo facto declarasse, Luto nihil prorsus esse nobilius, ex quo visum, sensuum omnium excellentissimum, reformauit? Multa alia prius & egregia facinoragesserat, innumerabiles & varios morbos depulerat, nullo vnquam pharmaco, nullis herbis, nulla arte medica usus est, sermone tantum aut tactu morborum genus omne profligebat. Itaque nemini dubium esse potest, quin hunc etiam caecum, si voluisset, vno verbo sanare potuisset. Cur igitur luto potissimum eius oculos unxit & sanauit? Non alia quidem (ut opinor) de causa, nisi ut Luti praestantiam atque nobilitatem indicaret, & parentis sui mortales admoneret. Quamto enim quis Luto parenti suo similior efficitur, tanto maior atque beator esse solet. Sed hoc obsecro mysterium, Quirites, diligenter aduertite. Qua enim in re vera est ac summa felicitas? nempe opinor in eo, si quis plurimum à Deo diligatur: quis autem vehementius amatur à Deo, quam qui Luti naturam, quoad eius fieri potest, imitatur,

tatur, & qui præclare intelligit, quantæcunque e-
 unt accessiones & fortuna & dignitatis, ex Luto se ad
 eas ascendisse, & non ita multò post ab eis ad Lutum
 se rediturum? Hoc est quod ubique Deus præcipit,
 Matth. 18. vt qui voluerit omnium effici maximus & felicissi-
 mus, is primò minimus & abiectissimus fiat. Quid ali-
 ud sacris in literis magis quàm summissio commenda-
 tur? Voluite diuinos libros, nullam in eis penè dix-
 rim paginam inuenietis, in qua non humilitas & abi-
 ectio maiorem in modum comprobetur. Atque illi de-
 mum soli felices ac beati futuri prædicantur, qui se
 Lutum esse cognouerint. Sed quam huius rei causam
 aliam asserre quisquam potest, præter singularem
 quandam Dei erga Lutum benevolentiam? Age verò,
 quis vnquam ex omnium seculorum memoria Deo
 Iobi 1. & 2. gratior fuit, quàm Hebræus Ioba? at qui hunc diuinum
 in historijs legimus, non tantum in luto, sed etiam in
 sterquilinio sedere solitum. Quid? quòd ipse Dei filius
 Psal. 22. à vate sanctissimo ita loquens inducitur: Ego ver-
 mis, & non homo; opprobrium hominum, & abiectio
 plebis. Quid enim aliud est, plebis abiectio, quàm
 lutum? Clamat igitur Dei filius, cum hoc nostrum
 terrenum atque mortale corpus assumpsisset, se lutum
 esse factum: quin etiam submissionis gratia, se fili-
 um hominis, hoc est luti nepotem frequenter appella-
 bat. Sed iam satis, vt opinor, à nobis declaratum
 est, nihil in toto mundi complexu Luto esse præstantius,
 nihil excellentius: cuius tanta auctoritas est, vt sine
 eo nihil quicquam in terris fiat, quod omnia generet,
 alat, augeat, ex quo preciosissima quæque res origi-
 nem

nem trahant, vnde nos etiam ipsi formati simus; quod denique maiorem in modum à Deo diligatur. Restat, vt etiam de eiusdem vtilitate verba faciamus. Quæ quamuis ex ijs, quæ dicta sunt, maxima cognosci possit: tamen, vt clarius etiam eluceat, & de illa dubitare nemo possit, ad ea, quæ supersunt, aggrediar. Vos verò paulisper etiam, dum huic orationi meæ coronidem imponam, non tantum aures, sed etiam mentes atque animos vestros accommodate. Non enim me hercle ita nunc agam, quasi vni alicui aut alteri rei tantum vtilitatem asserere Lutum dicam; quod in cæteris rebus exornandis præcipuum esse iudicatur. Nihil in hac oratione vulgare, nihil demissum expectetis: omnia summa, omnia præstantissima. Nihil in omni rerum natura dico esse, nihil toto cælo contineri, neque paruum, neque magnum, modo sit animatum, cui rei Lutum non vtilissimum esse videatur. Cum enim in rebus, quæ ex intima atque naturali motione vitam habent, animarum tria genera dicantur inueniri; quarum vna, vitam tantum nutrientem, sine sensu, corpori subministrat; & herbas, fructices, arbores educit, alit, atque auget: altera non solum vitam, sed etiam sentiendi atque ingrediendi vim cunctis animantibus suppeditat: tertia omnium perfectissima atque optima, salis hominibus intelligendi, cogitandi, reminiscendi virtutem affert: his omnibus viuentium generibus plurimam vtilitatem asserere Lutum ad vitæ commoditatem ostendemus. Sed ne fortassis aliqua cadat in nomen ambiguitas, quoniam multis cognominibus Lutum est decoratum,

tum, ea mihi declaranda esse censeo, quod facilius omnes eius utilitates perspicere possint. Atque illud primum sciendum, omnem à nobis putrefactionem atque corruptionem Lutum appellari, siue ea sit in animante detractio confecti consumptique cibi, siue sit humoris in terra permixtio, siue quocunque alio modo res aliqua putrida facta sit: hanc etiam communi vocabulo sumum atque limum nuncupare consueuimus: ab agricolis uero latamen dicitur, ob id credo, quoniam, ut paulo post ostendemus, latari agros faciat. Quod autem in corpore gignitur animalium, id communiter stercus uocatur, unde stercoreari dicuntur agri, cum eo Luti genere uestiuntur. Sed generatim Lutum omne, certum etiam dicitur, quae sanè Græca est appellatio, quam si Latine uelis interpretari, commune significat, nihil enim Luto communius, quod, ut dicere constitueram, rebus omnibus animatis maximam afferre solet utilitatem. Primum enim, Quirites, quis uestrum est, quin intelligat, Luto segetes atque omnia satamaiorem in modum exhilarari? Nam tellus ipsa rerum omnium parens, nisi Luti filij sui praesidio sustentetur, vires integras ijs rebus, quae nascuntur ex ea subministrare nullo modo potest: unde factum est hominum solertia, ut agri, quo foecundiores essent, Luto uestirentur, quae res ab agricolis stercoreatio nuncupatur. Cuius tantam utilitatem esse sentiunt omnes, ut quamuis primum auctorem ignorent, tamen cum propter hanc solam inuentionem in Deorum numero collocandum esse censeant. Scribit enim Macrobius, à Romanis Saturnum fuisse Stercutum

vocitatum, & eo nomine pro Deo cultum, quod primus stercore fecunditatem agris comparavit. Sed Augustinus in libris de Civitate Dei, Pici patrem Stercon fuisse scribit, à quo peritissimo agricola sit inventum, ut fimo animalium agri fecundi fierent, atque ab eius nomine sterco dictum. At verò (Plinius inquit) Italia regi suo Stercutio, Fauni filio, ob inventum sterco rationis, immortalitatem dedit. Sunt qui dicunt, Augiam regem in Græcia sterco rationem primum excogitavisse, quam Hercules in Italia deinde divulgavit, unde nata fabula sit, Augiæ stabulum ab Hercule fuisse repurgatum. Illud certè constat, sterco rationis auctorem ab antiquis indigitatum, & Stercutium nuncupatum fuisse, & merito: quid enim in tota agricultura sterco ratione utilius? de qua doctus Hesiodus, ut apud Ciceronem ait Cato, ne verbum quidem fecit, cum de cultura agri scriberet, unde vehementer à doctis atque intelligentibus viris improbat. Nam Homerus, qui multis, ut mihi videtur, antè seculis fuit, Laertem lenientem desiderium, quod capiebat è filio, colentem agrum, & eum sterco rantem facit. Hac de causa vir ille sapientissimus Cato, cum de re rustica scriberet, præceptum optimum his quidem verbis reliquit: Sterquilinum magnum stude ut habeas, sterco sedulo conserua. Videtisne quantà cura sterco ris grauissimo viro Catoni fuerit? Quis enim nescit, quanto latiores veniant in agris sterco ratis segetes, & quanto messem afferant vberiore? Hoc nimirum illud est, quod agricola cum agnouissent, Luto cognomen indiderunt, &, quod latissimi

Nat. hist. lib. 7. c. 9.

Cic. de Senect.

Cic. ibi. & Hom. Odyss. 24.

mas fruges faciat, let amen vocitarunt. Itaque magnam eius rationem habere solent, & magno studio atque diligentia colligunt, quò suos quisque agros, quàm fieri potest optimè, vestiunt. Quin etiam luto undique venantur, & in vasis (quod ego hisce oculis vidi) accuratissimè collectum, domum portare non dubitant: eumquè maximè strenuū atque industriū existimant, qui plurimū ex eo diligentissimè colligerit. Neque satis habent illud colligere, quod sponte natum inuenerint: sed artem etiam, & diligentem curam adhibent, ut quàm plurimū fieri potest, augetur. Quare non sine causa præter ceteros omnes mortales, agricola sanctitatis & iustitiæ laudem adepti sunt: ut etiam in operibus suis ingeniosissimi Poëta finxerint, apud agricolas longissimo tempore Deos habitasse, cum propter hominum scelera de ciuitatibus expulsi fuissent. Quæ quidem fictio nihil aliud mihi significare videtur, quàm longè sapientiores agricolas esse, quàm ciues, nam quotidie ferè luto ex ciuitatibus in agros exportatur. Quòd si verum est id, quod prouerbio dicitur, Deum esse illum, qui mortales adiuuat: nemini dubium esse potest, quòd Luto maximum numen sit, quod pulsum è ciuitatibus apud agricolas habitat. Quid autem utilitatis frugibus Luto afferat, id in agris ipsis verno tempore, cum propè, ut spicas incipiant emitte, videre licet. Ibi tum bene stercoratos agros aspicias hilares luxuriare, segetes in eis magnitudine præcellentes, viriditate conspicuas, culmo crassiore, calamo longiore, spica prominentiore, quæ iam eo tempore non dubiam

sem

spem vberissimi fructus afferat. Confer huic alium à Luto non adiutum campum, vides primò quasi tristitiam soli, culmorum varietatem ac tenuitatem, segetes humiles, quod ampallore suffusas, ante tempus arescentes, spicis minimis, aut nullis. Illic vides eximiam vbiq̃ue laticiam, hic autem squalidam tristitiam: illic messis abundantissima spem maximam, hic omnis annonae desperationem. Ecquid intelligitis, Quirites, in quorum vsu atque vtilitatem cedat hæc frugum abundantia? ecquid agnoscitis, quanta sit in hac parte luti potentia? Non aded vos tardo aut hebeti puto esse ingenio, quin hæc facillimè cognoscatis. Desinite Luto vestros agros obducere, tùm demum facilius statuetis, quid Luti presentia conducat, & quid absentia detrimenti ferat. Iam verò non frumentis tantùm, sed etiam arboribus Lutum maximè prodest. Quis est enim qui nesciat, vites, vt reliqua genera prætermittam, quantò magis stercorantur, tantò copiosorem afferre vindemiam? Nam Luti succus ille pinguis & vuidus, quem hebetes & imperiti homines vilissimum & sordidissimum esse iudicant, in suavisimum vini saporem conuertitur. Quod ne fortasse meum esse commentum putetis, summus Philosophus & rerum naturalium diligentissimus indagator Empedocles hoc affirmat, vt Aristoteles in Topicis auctor est, cuius hæc verba notauimus: $\delta\iota\nu\theta\epsilon\upsilon\delta\omega\rho\ \epsilon\sigma\iota\ \text{Topic. 4.}$
 $\sigma\epsilon\sigma\eta\pi\acute{o}\varsigma, \kappa\alpha\theta\acute{\alpha}\pi\epsilon\rho\ \text{Empedocles φησι σαπέν εν ζύλω cap. 5.}$
 $\upsilon\delta\omega\rho.$ Vinum igitur nihil aliud Empedocles aiebat esse, quàm aquæ putrefactionem in vitibus. Quid autem aliud est aquæ putrefactio, quàm Luti succus? Ergo quod
 tanta

tanta cum iucunditate bibimus, quod tantam nobis letitiam affert, tantam voluptatem, quod tam suavis est, tam dulce, tam iucundum, Quod (vt ait Horatius) curas abigit, quod cum spe diuite manat, luti succus est. Quid autem attinet hoc loco vini laudes commemorare, cum paucissimi reperiantur homines, qui non illud maiorem in modum appetant, & avidissime bibant? Quid enim esset inter homines leticia, quid hilaritatis, quid voluptatis, quid ingenij, nisi vinum esset? Nam vini magnus amator Horatius eleganter ita clamat:

Li. 1. ep. 6.
& 19.

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Vini ferè dulces oluerunt manè Camœna.

Laudibus arguitur vini, vinosus Homerus.

Denique vir sapientissimus Cato vino tantopere delectabatur, vt ebrius saepe numero fieret. Sed nemini prorsus esse arbitror, quin intelligat, rem vtilissimam & optimam esse vinum: quare si quis hunc Deum Liberum amat, quem quis non vehementer amat? is etiam lutum, eius parentem, vt plurimum amet necesse est. Iam verò quantum hortis, oleribus, viretis Luto utile sit, ne commemorandum quidem esse censeo, cum ignotum nemini sit, eum demum hortum feracem fieri solere, ea olera tenera & ampla perpetuò videri maximam in eis viretis amœnitatem semper esse, quando luto fuerint optimè saturata. Quis nescit, olitorum aded luti studiosos esse, vt ciuitates etiam cum gerris & sportulis peragrantes, illud accuratissimè colligant, atque etiam precio frequentissimè comparent? Quis non magnopere letetur atq; exhilaretur, cum pinguis horti

horti vultum aspexerit, quem luto diligens olitor saturarit? quid illo virore speciosius? quid illa amœnitate iucundius? Hic ingentes brassica solido caule brachia latè fundunt, illic virentes amplo capite porri subalbescunt: hic longè diffusa betæ luxuriant, illic ciborum requies lactuca crispatur: hic grauis cucurbita ventrem in longum porrigit, illuc asperagi sub luto tenerini caput amplissimum exerunt. Sed ne ego stultus, qui singula prosequi velim, cum omnem hunc sermonem possim vno verbo concludere. Quicquid enim in hortis nascitur, id luto mirificè delectatur, alitur, augetur. Sequitur, vt animantibus etiam cuiusque generis vtilissimum esse Lutum ostendam. Atque illa ratio potissimum animum meum inducit, vt coniunctim de hominibus atque belluis agendum esse arbitrer, quòd neutrum genus video sine luto posse diem vnum viuere. Hic mihi, Poëtarum more, linguas centum oraque centum, & ferream vocem in mentem venit exoptare: tantam enim rem & tam egregiam nullus verborum splendor, nulla sententiarum grauitas, nulla vis eloquentiæ, nulla denique animi contentio dignè posset explicare. Mihi quidem certè voluntas non deest: vt cætera in dicendo dignare, digna voluntate suppetant, elaborandum est. Etenim hæc, quam dicturus sum, luti vtilitas eiusmodi est, vt quamuis verissima sit, tamen propè incredibilis esse videatur. Quis enim ita facile credat, vniuersos homines, omnes tam agrestes quàm domesticas belluas, luto vitam acceptam ferre oportere? Quid igitur faciam? cum iam dudum de luti eximia virtute dicam, cum iam propè vim

om-

omnem verborum effuderim, cum iam quicquid
 me facultatis erat, in dicendo consumserim, neque
 lud omnino prouiderim, ut aliquid ad hunc locum
 hi reseruarem. Quibus igitur verbis rem tantam
 grediar? Opinor vnus modus atque vna ratio est.
 Hanc luti tam magnam utilitatem in medio ponam.
 Quae per se tam clara est atque perspicua, ut nullus
 hominis ad eam amplificandam oratio requiratur,
 ipsi pro vestra prudentia, quanta sit, videre facillime
 poteritis. Nisi fortè hoc non intelligitis, Quiritibus
 quod, ut omnibus cognitum est, sic à paucissimis con-
 siderari solet, vos, nisi ventris onus deponatis, & com-
 datis, nullo modo posse viuere. Sed cur tandem risum
 non continetis? Non equidem dixi, ventris onus
 comesse oportere, sed ὄρεον πτόρεον Homericè
 cutus sum. Omnem enim animantem ventrem prae-
 expleri necesse est, deinde etiam exinanire. Sed
 solertiam meam rideatis, qui hoc excogitavi, ut
 te quàm pauci hoc aduertant, neque expleri ven-
 trem, neque exinaniri sine luto posse. At dicet forte
 se quispiam! Ego verò sine luto viuere possum, neque
 vnquam luto ventri vacuo satisfeci? Quid? illud, quod
 vesceris, vnde natum sit, non intelligis? tam ne
 prioris orationis oblitus es? An non meministi fruges
 omnes, vinum, ceteraque omnia, quibus vtuntur ho-
 mines, ex luto nata fuisse demonstratum? Qui tibi
 bus, quae potio, qui victus, si lutum non sit, adesse po-
 test? Proh Deum atque hominem si dem! tu sine luto
 viuere diem vnum posses? quare, obsecro, aut quo
 bo ventris egestatem subleuares? Panem scimus esse
 gibus

gibus confici, quæ sine luto nasci non possunt, poma omnia de luto nata docuimus. Carnes, ais, deuorarem. Iam verò te non possum stulticia non condemnare. Carnes comederes? quas obsecro carnes? nempe aut volucrum, aut aquatilium, aut terrestrium animalium: quod autem horum est animal, quod sine luto vitam agere possit? Mitto iam de reliquis dicere: hoc vnum premo, quod omnium maximum est, qualis hominum esset vita sine luto? Non equidem possum, quod animo concipio, verbis exprimere, sed quantum minus eloquentia valeo, tantum diutius in hoc insistam, in quo summam Luti utilitatem video non posse denegari. Veniant omnes Oratores, Sophistæ, Philosophi, Theologi, quid tandem contra hanc orationem meam afferre poterunt? An erit eorum quisquam tam impudens, qui negare audeat, homines, pecudes, volucres, pisces, omne genus animantium, luto solo vitam propagare? Quamuis erit fortasse aliquis, qui cum semel omnes rationis metas transgressus fuerit, etiam aperte veritati contradicere, & Soli, quod aiunt, tenebras offundere non dubitabit. Caterum si carnes & cupedias ei detrahas, mare statim (vt dicitur) cælo permiscebit. Sed non video, qua ratione possit huic hominum generi persuaderi, sine luto nullam esse vitam, nisi validissimis pharmacis, quæ vim habeant expurgandi, multos dies exinaniantur, deinde eibus eistriduo denegetur: tunc demum intelligere incipient, atque alta voce clamare, nullo modo se diutius sine Luto viuere posse. Quam enim impudentis est, id inficiari, quod abscondi non possit? Nullum est

est

est anni tempus, seu vigiles, seu dormias, siue ambulans, siue sedeas, quo non semper tecum lutum habes, quod si fortasse casu aliquo paulo abundantius egeris, statim infirmus ac debilis efficeris, nec pedes, nec manus, nec vlla corporis pars satis officium suum exercit: quin etiam sapissimè nimio fluxu multi mortales intereunt, quem Græci morbum δὲ ἀπποικῶν appellant, solent. Et erit aliquis, qui luto spoliatum viuere se posse diutius existimet, cum sola eius imminutione videt, at statim homines fato concedere? Quod autem et hominibus dico, idem etiam de cæteris animalibus intellectum volo, quorum nullum adempto luto esse villo modo potest: cibus enim omnis in ipso sterco, priusquam alat atque nutriat, ut in lutum conuertatur necesse est. Vnde perspicuum est, non tantum utile Lutum esse, sed etiam omnino necessarium. Videte, Quirites, quam simpliciter, quam non fictè, quam non artificiosè vobiscum agam, ut nihil mendolè, nihil versutè dicam, ut nulla fallaci conclusionibus nullis mendacijs utar, ut artis illius phaleratae procul obliuiscar, ut nihil denique dicam, quod non paulatim suggerat ipsa veritas. Nullam enim habentis de Luti necessitate mentionem feci: cum tamen quamuis utilissimum sit, longè magis necessarium esse, quam utile videatur. Id enim à nobis utile appellari, quod ad usum corporis aliquo modo potest accommodari, de quo fructus aliqui percipiuntur: necessarium autem, sine quo nullo modo esse possumus: itaque cum sine Luto nullus ex omnibus animalibus omnino possit esse, quemadmodum apertissimè demonstrat

monstratum est, sequitur ut prorsus esse necessarium ad cuiusq; animantis salutem concludendum sit. Quae in re stultitiam hominum admirari maximè licet, qui, quod omnium maximè necessarium est, oderunt atq; reijciunt, quod autem mare (quod aiunt) malorum seculum adfert, id obuijs (ut dicitur) vlnis amplectuntur. Quis enim est, qui non lutum spernat, & aurum diligat? At qui lutum iam videtis presentia sua vitam, absentia non dubiam mortem praestare, quo fit, ut ad vitam conseruandam sit omnino necessariam: aurum autem, si quis rectè consideret, ad nullam vitam commoditatem conducere prorsus inueniet, quin potius ingentium ac propè innumerabilium malorum saepenumero causam esse. Hinc enim caedes, incendia, rapina, bella intestina, ciuitatum direptiones, agrorum vastitates, tumultus, insidiae, fraudes, patriae prodiones, quicquid dici aut excogitari sceleris potest: cum interim à luto nihil mali, nihil detrimenti, sed, ut ab optimo parente, vitam, fortunas, commoda, voluptates habeamus. Quod si quid etiam aliud praeter lutum, utile fortasse reperitur, quod fieri posse non inficior, id tamen quicquid est utilitatis, acceptum ferri luto necesse est, quoniam ab eo, sicuti antea docui, cuncta proueniunt. Agè verò, quale sit in ceteris etiam rebus erga homines lutum, videamus. Non enim solum nos educat, alit & oblectat, verum etiam ita sese rebus omnibus accommodat, ut nihil sit, in quo nobis prodesse non possit. Quis enim ignorat, adificandi rationem omnem propè luto constare? Quis non intelligit nullam posse ciuitatem sine luto, nullum oppidum, nullam domum extrui, nulla

Deis immortalibus templa dedicari? Quis non videt, cementum, bitumen, cretam, calcem, cetera, quibus omnes fieri substructiones solent, lutum esse? Iam non longius ab instituto digrediar in declamando, ne putetis aliquid Rhetorum more consingere. Sed profecto videtis, Quirites, quem orationis splendorem perterritam? Posssem enim dicendo subijcere oculis quod ornamentum, quæ venustas, quæ dignitas, terrarum tibi deesse videretur, nisi essent domus, nisi oppida, nisi civitates: nam aut in sylvis ferarum more peruagantur, aut in caavernis ac terræ foraminibus, vt Troglodytes feruntur, habitare necesse esset. Sed quoniam adspicere iam spectat oratio mea, tantum vnū illud addam, quod à multis etiã antiquis eruditissimis viris animaduersum est, esse mirificam quandam in luto vim ad omnes è languenti corpore morbos depellendos: præsertim sunt omnes Medicorum libri, plena omnia pharmacorum, quæ de luto componuntur. Quod si quis mihi idem minimè habendam putet, Plinium legat & Galienum, & quicumque de arte Medica scripserunt: tandem demum intelliget, quid egris corporibus utilitatis luto afferat. Quid? quod etiam ea luti species, quam nos maximè fugimus, quæ de nostro egeritur corpore, mihi

Nam hist. xmi est vsus in medendo. Nam Plinius certè sterco-
lib. 27. c. 4. hominis inter magna morborum remedia commemorat. Et Dioscorides tradit, hominis & canis sterco- cum exaruerit, melle permixtum & gutturi am- xum, anginis mederi, cura nunquam fallente: quod et Plin. lib. 8. iam mihi bellua quedã intelligere præclare videntur.
cap. 27. Nam Pantheram aiunt, cum aconitum gustauerit, quod

quod venenum est ei letiferum ac perniciosum, hominis sterco diligentissime querere; quo degustato, facillime sanatur. Iam vrpupam tradit Aristoteles ex hominis stercore sibi nidum construere; credo quod in eo maximam & sibi & pullis suis utilitatem experiatur.

De hist. animalium, lib. 9. cap. 15.

Has tam singulares & eximias Luti virtutes etiam à maioribus nostris, quamuis rusticanis hominibus, aliquo modo perspectas & cognitatas fuisse, facile crediderim; quippe qui mutato nomine atq; genere Lutum diuinis honoribus dignati sint. Cum enim viderent summum Deorum Iouem marem esse, Lutum etiam suum eo genere insigniri voluerunt, Stercutiumque Deum appellarunt: cumque de luto viderent omnia creari, Iouem etiam ipsum ex eo progeneratum esse crediderunt; itaque Stercutium & Saturnum eundem esse dicebant: atque hac (vt opinor) de causa pedes lecti, in quo Flamen Dialis cubaret, luto tenui, sicut Gellius scribit, circumlitos esse oportebat. Neque verò expectatis à me, Quirites, vt hac extrema orationis parte, quod à Rhetoribus fieri solet, ea repetam amplificando, quæ de Luti laudibus à me commemorata sunt. Quid enim ea repetam aut amplificem, quæ ne semel quidem satis pro rei dignitate potuerunt explicari? Quid? an iterum ea dicam, quæ nemo penitus inficiari potest? nihil esse Luto nobilius, quod à clarissimis parentibus terra atque humore natum sit, quibus Deus ipse, rerum omnium curam atque administrationem demandauit: nihil esse Luto prastantius; vnde quicquid est in orbe terrarum eximium generetur; vnde non tantum belluæ, sed etiã homines ipsi formati sint:

Noct. Att. lib. 10. c. 15.

ti sint: quod ab immortalī Deo mirificè diligitur. An
 iterum commemorem, vtile atque necessarium esse Lu-
 tum? quòd nullum animal eo priuatum, viuere diu-
 potest? quòd ea frumenta, segetes, arbores nutriantur
 & fecundiores efficiantur? quòd ex luto fiant, que-
 cunq; sunt ad victum necessaria? quòd ex luto, ciuita-
 tes, oppida, domus, templa construuntur? An iterum
 tot tantasq; luti utilitates, quas nemo cogitatione, me-
 dum oratione complecti potest, exponere contendam?
 Non faciam, Quirites; non diutius incredibiles atque
 diuinas Luti laudes ingenij mei culpa diminuam. Quo-
 obrem hanc vltimam orationis partem integram cogi-
 tationi vestra totam relinquam. Vos quicquid excel-
 lens esse existimatis, quicquid in rerū naturā precipue
 sum, quicquid amplum, quicquid magnificum, ante o-
 culos ponite. Ponite ante oculos hanc admirabilem
 naturā varietatem, tot & tam egregios terrarum se-
 tus, tot animantium genera, tot res & tam variā
 vsum hominū procreatas, ipsos denique homines: &
 cum diligentissimè rerū omnium præstantiā atque vti-
 litatem consideraueritis; tunc ad Lutum mentiu ve-
 strarum aciem reuoluite, & cogitate, nisi Lutum esset,
 nihil earum rerum tam excellentium potuisse generari
 tum facilius apud vos ipsos statuetis, quantis laudū præ-
 conijs dignissimū esse putandā sit, & quant opere sal-
 lantur homines in opinionibus suis: tunc omnino decer-
 netis, non esse temerè cuiquā assentiendum, cum in ha-
 re luce clariùs videatis, vniuersos ferè mortales ma-
 ximopere decipi.